

Απορρέοντα Συνεδρίου Σχολικής Εκπαίδευσης eTwinning

«Εκπαίδευση για την πολιτότητα»

Ιανουάριος 2026, Λευκωσία

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	2
Εισαγωγή	3
Απορρέοντα Κεντρικής Ομιλίας και Εργαστηρίων	5
Κεντρική Ομιλία: «Πολίτες του κόσμου, μαθητές και μαθήτριες της Ευρώπης: το σχολείο ως κοινότητα δημοκρατίας και ενεργού συμμετοχής», Δρ Λοΐζος Συμεού	5
Εργαστήρι 1: «Η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης στην εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης» Δρ Ελένη Α. Κύζα	9
Εργαστήρι 2: «Χτίζοντας δομές διαπολιτισμικής ενδυνάμωσης στα σχολεία και τις τάξεις μας», Δρ Χριστίνα Χατζησωτηρίου	11
Εργαστήρι 3: «Πώς καλλιεργούμε πολίτες που νοιάζονται; Εκπαίδευση για το περιβάλλον και τη συμμετοχή», Σάρα Μαρίζα Βρυωνίδη	13
Εργαστήρι 4: «Από τη Μάθηση στη Δράση: Ευκαιρίες του Erasmus+ και του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης για Νέους/ες (13–30 ετών) », Νόνη Χατζηχάρου	16
Παράρτημα	18

Εισαγωγή

Το Ίδρυμα Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων (ΙΔΕΠ) Διά Βίου Μάθησης διοργάνωσε την Παρασκευή 09 Ιανουαρίου 2026 στο χώρο του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, το Συνέδριο Σχολικής Εκπαίδευσης eTwinning με θέμα «Εκπαίδευση για την πολιτότητα. Το συνέδριο διοργανώθηκε στο πλαίσιο της Δράσης eTwinning του Προγράμματος Erasmus+ και τέλεσε υπό την αιγίδα της Υπουργού Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας, Δρος Αθηνάς Μιχαηλίδου.

Την έναρξη του συνεδρίου χαιρέτισε ο Δρ Πέτρος Πασιαρδής, Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΙΔΕΠ Διά Βίου Μάθησης, ενώ εκ μέρους της υπουργού χαιρετισμό απηύθυνε ο Δρ Ιωάννης Σαββίδης, Προϊστάμενος του Γραφείου Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων, Διά Βίου Μάθησης και Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Κύριος στόχος του Συνεδρίου ήταν η ανάδειξη της σημασίας της εκπαίδευσης για την πολιτότητα και όλων όσων αυτή πρεσβεύει, όπως η ενεργή συμμετοχή, η ανάληψη ευθύνης σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο, καθοδηγούμενη από τις αξίες της δημοκρατίας, της ελευθερίας και της αλληλεγγύης και η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

Στο Συνέδριο συμμετείχαν 135 εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων, από όλη τη χώρα καθώς και άλλοι φορείς της σχολικής εκπαίδευσης, οι οποίοι είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν και να επιμορφωθούν μέσα από ομιλίες και εργαστήρια σχετικά με τη θεματική.

Κεντρικός ομιλητής ήταν ο Δρ Λοΐζος Συμεού, Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων, Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου και ως εισηγητές των εργαστηρίων η Δρ Ελένη Α. Κύζα, Καθηγήτρια στην Κοινωνία της Πληροφορίας στο Τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου, Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, η Δρ Χριστίνα Χατζησωτηρίου, Ανώτερη Λειτουργός, Γραφείο Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, η κα Σάρα Μαρίζα Βρυωνίδη, Λειτουργός Προγραμμάτων της οργάνωσης «Φίλοι της Γης» και η κα Νόννη Χατζηχάρου, Συντονίστρια της Βασικής Δράσης 1 στους

Τομείς της Νεολαίας και του Αθλητισμού, του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης και του Discover EU στο ΙΔΕΠ Διά Βίου Μάθησης. Ως μέρος του τέταρτου εργαστηρίου έγινε παρουσίαση έργου καλής πρακτικής του eTwinning από τον κύριο Πέτρο Γεωργιάδη, μέλος του σώματος πρεσβευτών του eTwinning στην Κύπρο.

Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου παρουσιάστηκε επίσης το έργο "AI & IoT - Let us save Birdie's Tree!", από τις εκπαιδευτικούς κα Λίζα Αγαπίου και κα Φλωρεντία Κονναρή Πάρπα από το Δημοτικό Σχολείο Μαθιάτη. Το εν λόγω έργο διακρίθηκε στο θεσμό των ευρωπαϊκών βραβείων 2025, τα οποία αποτελούν την ανώτερη διάκριση που μπορεί να λάβει ένα έργο eTwinning, κατακτώντας την δεύτερη θέση πανευρωπαϊκά στην ηλικιακή κατηγορία μέχρι 6 ετών.

Τέλος, στο πλαίσιο του Συνεδρίου απονεμήθηκαν τιμητικές πλακέτες στους εκπαιδευτικούς για τα Εθνικά Βραβεία eTwinning 2025 και για τις Ευρωπαϊκές και Εθνικές Ετικέτες Ποιότητας καθώς και τιμητικές πλακέτες στα Σχολεία eTwinning 2025 – 2026.

Απορρέοντα Κεντρικής Ομιλίας και Εργαστηρίων

Πιο κάτω παρουσιάζονται τα απορρέοντα της κεντρικής ομιλίας και των εργαστηρίων καθώς επίσης και οι εισηγήσεις που προέκυψαν από το μέρος της συζήτησης.

Κεντρική Ομιλία: «Πολίτες του κόσμου, μαθητές και μαθήτριες της Ευρώπης: το σχολείο ως κοινότητα δημοκρατίας και ενεργού συμμετοχής», Δρ Λοΐζος Συμεού

A. Ο ρόλος του σχολείου ως κοινότητας δημοκρατίας και ενεργούς συμμετοχής χρειάζεται να ιδωθεί μέσα από το πρίσμα της εκπαίδευσης για την πολιτότητα:

- η σχολική ζωή ως χώρος εμπιστοσύνης, συμμετοχής και συνεργασίας, εκεί όπου γεννιέται κάτι πολύ μεγαλύτερο από «καλές επιδόσεις».
- το σχολείο στο οποίο γεννιέται η δημοκρατία ως καθημερινή εμπειρία.
- εκεί όπου τα παιδιά δύνανται να δώσουν νόημα και αξία σε λέξεις όπως δικαιώματα, ευθύνη, συμμετοχή, κοινό καλό, σεβασμός στη διαφορετικότητα, συμπερίληψη, όχι ως αφηρημένες έννοιες, αλλά ως πραγματικές πρακτικές ζωής.
- άλλο είναι να «διδάσκεις» πολιτότητα ως γνώση, και άλλο είναι να «καλλιεργείς» πολιτότητα ως τρόπο ύπαρξης μέσα σε μια κοινότητα, τοπική ή ευρύτερη.

B. Η έννοια της πολιτότητας ως δημοκρατικής κουλτούρας:

- Η δημοκρατία δεν είναι μόνο ένα πολίτευμα ή μια σειρά θεσμών. Είναι κυρίως ένα σύστημα αξιών και συμπεριφορών: το πώς μιλάμε, πώς ακούμε, πώς αποφασίζουμε, πώς αντιμετωπίζουμε τη διαφωνία, πώς προστατεύουμε τον ευάλωτο, πώς στεκόμαστε απέναντι στη δύναμη και την εξουσία.
- Ακόμη κι αν έχουμε τα καλύτερα θεσμικά πλαίσια, ακόμη κι αν έχουμε τις σωστές λέξεις στα αναλυτικά προγράμματα, το ζητούμενο είναι τι συμβαίνει μέσα στην τάξη. Γιατί εκεί κρίνεται η πολιτότητα, εκεί κρίνεται αν η δημοκρατία είναι εμπειρία ή αν μένει απλώς μια «καλή ιδέα» στα χαρτιά, στο φιλοσοφικό της πλαίσιο.

- Αν θέλουμε οι μαθητές/τριές μας να μάθουν πολιτότητα, χρειάζεται να τη βλέπουν, να τη ζουν και να τη δοκιμάζουν.
- Χρειάζεται να τους δώσουμε χώρους συμμετοχής που να μην είναι συμβολικοί, π.χ. όταν ένα μαθητικό συμβούλιο δεν είναι απλώς «τυπικό», αλλά έχει ουσιαστικό ρόλο στη σχολική ζωή, τότε ο/η μαθητής/τρια βιώνει τι σημαίνει εκπροσώπηση και ευθύνη, όταν η τάξη έχει διαδικασίες λήψης αποφάσεων, τότε ο μαθητής μαθαίνει ότι η άποψή του έχει βάρος, αλλά επίσης μαθαίνει ότι πρέπει να τεκμηριώνει, να πείθει, να σέβεται τη συλλογική απόφαση, όταν υπάρχουν κοινά έργα, κοινές δράσεις, κοινή λογοδοσία, τότε η πολιτότητα γίνεται δεξιότητα ζωής.

Γ. Η πολιτότητα σήμερα δεν μπορεί να είναι μόνο θέμα αξιών, αλλά είναι και θέμα κριτικού εγγραμματισμού:

- Οι μαθητές/τριες χρειάζεται να αποκτήσουν κριτική σχέση με την πληροφορία
- Να μπορεί ο/η μαθητής/τρια να αναρωτηθεί: «Από πού προέρχεται αυτό; Ποιος το λέει; Ποια είναι τα δεδομένα; Τι λείπει; Ποιους ωφελεί; Ποια είναι η πρόθεση;»
- Αυτή η ικανότητα δεν είναι απλώς ακαδημαϊκή. Είναι δημοκρατική. Γιατί μια δημοκρατία καταρρέει όταν οι πολίτες της δεν μπορούν να διακρίνουν την τεκμηρίωση από τη χειραγώγηση.

Δ. Συνεργατικές, βιωματικές και διαπολιτισμικές δράσεις (όπως του eTwinning), ενισχύουν την υπευθυνότητα, την ενσυναίσθηση και τη φωνή των μαθητών, μετατρέποντας τη μάθηση σε πράξη δημοκρατίας:

- Προσφέρει ένα πλαίσιο όπου η συνεργασία δεν είναι προσποιητή, αλλά είναι πραγματική που καλλιεργεί τις δεξιότητες της πολιτότητας.
- Δεν συνεργάζονται οι μαθητές και οι μαθήτριες μόνο με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές τους εντός του σχολικού χώρου, αλλά με συνομηλίκους και συνομήλικες από άλλες χώρες, άλλες γλώσσες, άλλες εμπειρίες.
- Μαθαίνουν να εξηγούν, να συνεννοούνται, να ακούνε, να διαπραγματεύονται, να συνδιαμορφώνουν.

- Μπορεί να ενισχύσει τη δεξιότητα του κριτικού εγγραμματος, επειδή τα έργα απαιτούν τεκμηρίωση, συλλογή πληροφοριών, παρουσίαση, επιχειρηματολογία, σύγκριση προσεγγίσεων.

Ε. Καθοριστικός ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού ως φορέα αξιών και δημιουργού μικρών κοινοτήτων που καλλιεργούν ενεργούς, ανοιχτόμυαλους και ευρωπαίους πολίτες του κόσμου:

- Είναι εκείνος/η που δημιουργεί κλίμα, οικοδομεί κουλτούρα και ήθος, που θέτει κανόνες συνύπαρξης, που χτίζει εμπιστοσύνη, που ενθαρρύνει τον/τη μαθητή/τρια να μιλήσει χωρίς φόβο.
- Είναι εκείνος/η που μετατρέπει την τάξη από χώρο μετάδοσης σε χώρο κοινότητας.
- Είναι εκείνος/η που την καθημερινότητα στο σχολείο που είναι γεμάτη μικρές στιγμές οδηγεί στο να κρίνουν μεγάλα πράγματα, π.χ. ένα παιδί θα πει κάτι και θα δεχτεί γέλιο από τους άλλους. Τι θα κάνει ο/η εκπαιδευτικός; Θα το αγνοήσει για να «μην χάσουμε χρόνο»; Ή θα σταθεί και θα πει: «Στην τάξη μας ακούμε, δεν χλευάζουμε»; Ένα παιδί θα μείνει εκτός ομάδας. Τι θα γίνει; Θα πει «ας προσέχει περισσότερο»; Ή θα το δει ως στιγμή συμπερίληψης και θα παρέμβει; Μια διαφωνία θα γίνει ένταση. Θα τη σβήσει με αυστηρότητα; Ή θα την αξιοποιήσει ως ευκαιρία να μάθουν οι μαθητές/τριες να λύνουν συγκρούσεις με λόγο και όχι με επίθεση.
- Η δημοκρατική εκπαίδευση είναι απαιτητική. Θέλει χρόνο. Θέλει υπομονή. Θέλει επαγγελματισμό. Θέλει να αντέχεις τον διάλογο, ακόμη και όταν είναι δύσκολος, τη διαφορετική άποψη, ακόμη και όταν μας ενοχλεί. Θέλει να μπορούμε να πούμε στον/τη μαθητή/τρια: «Σε σέβομαι, αλλά χρειάζομαι επιχειρήματα». Θέλει να μπορούμε να δημιουργήσουμε όρια χωρίς αυταρχισμό, και ελευθερία χωρίς ασυδοσία.
- Τα παιδιά αλλάζουν όταν κάποιος/α εκπαιδευτικός τους δώσει χώρο. Παιδιά που από «σιωπηλά» γίνονται ενεργά, επειδή κάποιος/α τους μίλησε με σεβασμό. Παιδιά που από «αντιδραστικά» γίνονται συνεργατικά, επειδή κάποιος τα άκουσε πραγματικά. Παιδιά που ένιωθαν «εκτός», και ξαφνικά νιώθουν «μέσα», επειδή κάποιος/α οργάνωσε τη μάθηση έτσι ώστε να χωρά και αυτά.

Εισηγήσεις από τη Συζήτηση:

- Η πολιτότητα «καλλιεργείται» ως κουλτούρα, ως τρόπο ύπαρξης μέσα σε μια κοινότητα, τοπική ή ευρύτερη.
- Αν θέλουμε οι μαθητές/τριές μας να μάθουν πολιτότητα, χρειάζεται να τη βλέπουν, να τη ζουν και να τη δοκιμάζουν.
- Οι μαθητές/τριες χρειάζεται να αποκτήσουν κριτική σχέση με την πληροφορία

Εργαστήριο 1: «Η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης στην εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης» Δρ Ελένη Α. Κύζα

Παρούσα Κατάσταση

- Ραγδαία είσοδος της Παραγωγικής Τεχνητής Νοημοσύνης (ΠΤΝ) στην εκπαιδευτική πράξη και στην παραγωγή σχολικών εργασιών.
- Παραγωγή πειστικών, καλογραμμένων και «σωστών» απαντήσεων χωρίς να καθίσταται ορατή η διαδικασία σκέψης.
- Κίνδυνος ταύτισης της μάθησης με το τελικό προϊόν και όχι με τη γνωστική διαδικασία.
- Σύγχυση μεταξύ κριτικής σκέψης και σωστής απάντησης.
- Ανάγκη επαναπροσδιορισμού του ρόλου της ΠΤΝ στη διδασκαλία και την αξιολόγηση της μάθησης.

Κριτική Σκέψη και Παραγωγική Τεχνητή Νοημοσύνη

- Η κριτική σκέψη ορίζεται ως ένα σύνολο βασικών δεξιοτήτων που περιλαμβάνει αξιολόγηση ισχυρισμών, αιτιολόγηση, σύγκριση εναλλακτικών προτάσεων, αναγνώριση υποθέσεων και αναστοχασμό.
- Η κριτική σκέψη απαιτεί γνωστική επένδυση και δεν αναπτύσσεται αυτόματα μέσω της χρήσης τεχνολογικών εργαλείων.
- Η ΠΤΝ δεν καταργεί την κριτική σκέψη, αλλά μετατοπίζει το σημείο στο οποίο αυτή ασκείται.
- Το κρίσιμο παιδαγωγικό ζήτημα δεν είναι αν θα χρησιμοποιηθεί η ΠΤΝ, αλλά πώς και πότε θα αξιοποιηθεί.

Παιδαγωγικοί Ρόλοι της ΠΤΝ

Η ΠΤΝ μπορεί να αξιοποιηθεί παιδαγωγικά ως:

- Εργαλείο γνωστικής πρόκλησης (π.χ. ανάλυση πειστικών αλλά ελλιπών ή λανθασμένων απαντήσεων).
- Εργαλείο αναστοχασμού και οργάνωσης της σκέψης.

- Εργαλείο τεκμηριωμένης αμφισβήτησης και ανάπτυξης επιχειρηματολογίας.

Η αξιοποίηση των πιο πάνω ρόλων διαφοροποιείται ανάλογα με το γνωστικό και αναπτυξιακό επίπεδο των μαθητών (Δημοτικό – Γυμνάσιο – Λύκειο).

Ρόλος των Εκπαιδευτικών

Ο/Η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως σχεδιαστής της γνωστικής πρόκλησης:

- Καθορίζει πότε και πώς επιτρέπεται η χρήση της ΠΤΝ.
- Σχεδιάζει ερωτήματα που απαιτούν κρίση, αξιολόγηση και αιτιολόγηση.
- Μετατοπίζει την αξιολόγηση από το τελικό αποτέλεσμα στη διαδικασία σκέψης.

Εισηγήσεις από τη Συζήτηση:

- Απαιτείται μετατόπιση των μαθησιακών στόχων από την παραγωγή περιεχομένου στην αξιολόγηση σκέψης.
- Η αξιολόγηση πρέπει να εστιάζει στη διαδικασία, στην κρίση και στην τεκμηρίωση και όχι στη «σωστή» απάντηση.
- Η διαφάνεια στη χρήση της ΠΤΝ ενισχύει τη μεταγνωστική επίγνωση των μαθητών.
- Η επιλογή ερωτημάτων χωρίς μία μοναδική σωστή απάντηση ενισχύει την κριτική σκέψη.
- Η ΠΤΝ δεν απειλεί την κριτική σκέψη αλλά διδακτικές πρακτικές που δεν την απαιτούν.
- Η ενσωμάτωση της ΠΤΝ στην εκπαίδευση προϋποθέτει σκόπιμο παιδαγωγικό σχεδιασμό και σαφείς γνωστικές επιδιώξεις.

Εργαστήριο 2: «Χτίζοντας δομές διαπολιτισμικής ενδυνάμωσης στα σχολεία και τις τάξεις μας», Δρ Χριστίνα Χατζησωτηρίου

1. Εισαγωγή: «Η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν αφορά την “αποδοχή της διαφορετικότητας”, αλλά τη διερεύνηση των σχέσεων εξουσίας που παράγουν τον πλουραλισμό ως πρόβλημα.

2. Θεωρητική πλαισίωση:

- Κριτική Διαπολιτισμική Παιδαγωγική
- Αντιρατσιστική Εκπαίδευση (everyday racism)
- Ρευστός ρατσισμός

3. Δραστηριότητα 1: Το «αλλά» που όλα τ’ αλλάζει.

Υλικό (καρτέλες):

1. «Δεν έχω τίποτα με τους πρόσφυγες, αλλά πρέπει να προσαρμοστούν.»
2. «Τα παιδιά Ρομά είναι καλά παιδιά, αλλά δεν έχουν μάθει κανόνες.»
3. «Σεβόμαστε τη διαφορετικότητα, αλλά όχι εις βάρος του μαθήματος.»

Οι ομάδες απαντούν:

- Τι δηλώνεται ρητά;
- Τι υπονοείται;
- Ποια κανονικότητα προστατεύεται;

4. Δραστηριότητα 2: «SOS!!!»

Υλικό (αφίσα – κείμενο):

«Το σχολείο μας μαζεύει τρόφιμα για τα προσφυγόπουλα που δεν έχουν τίποτα.»

Οι ομάδες απαντούν:

- Ποιος μιλά;

- Πώς κατασκευάζεται ο «άλλος»;
- Ποια φωνή απουσιάζει;

5. Δραστηριότητα 3: Το «φίλτρο» του πολιτισμού.

Υλικό (σενάριο):

«Οι γονείς δεν έρχονται στις συναντήσεις γιατί στην κουλτούρα τους δεν συνεργάζονται με το σχολείο.»

Ερωτήσεις:

- Τι επιχειρεί να εξηγήσει ο “πολιτισμός” εδώ;
- Τι αποκρύπτεται;

Εισηγήσεις από τη συζήτηση:

- Το «αλλά» λειτουργεί ως ρητορικός μηχανισμός απαλλαγής από την κατηγορία του ρατσισμού, ενώ επανατοποθετεί τον «άλλο» ως έλλειμμα. Η αποδοχή γίνεται υπό όρους συμμόρφωσης με την κυρίαρχη «κανονικότητα».
- Η φιλανθρωπία αποκρύπτει τις δομικές αιτίες της ανισότητας και παγιώνει σχέσεις ιεραρχίας. Ο «άλλος» δεν εμφανίζεται ως δρων υποκείμενο αλλά ως αντικείμενο φροντίδας.
- Η αντιρατσιστική εκπαίδευση δεν είναι στάση καλοσύνης αλλά πολιτική και παιδαγωγική ευθύνη.
- «Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αρχίζει όταν η κανονικότητα παύει να είναι αόρατη.»

Εργαστήριο 3: «Πώς καλλιεργούμε πολίτες που νοιάζονται; Εκπαίδευση για το περιβάλλον και τη συμμετοχή», Σάρα Μαρίζα Βρυωνίδα

Κύρια σημεία του εργαστηρίου

- **Περιβάλλον και ενεργός πολιτότητα ως οριζόντιο και διαθεματικό ζήτημα**
Αναδείχθηκε ότι το περιβάλλον, η κλιματική κρίση και η ενεργός πολιτότητα δεν μπορούν να περιορίζονται σε συγκεκριμένα μαθήματα (π.χ. περιβαλλοντική εκπαίδευση, γεωγραφία, φυσιογνωστικά), αλλά αποτελούν οριζόντια και διαθεματικά ζητήματα που διαπερνούν τη σχολική ζωή και την καθημερινότητα.
- **Υπάρχει δυνατότητα, γνώση και διάθεση – αλλά και ανάγκη στήριξης**
Διαπιστώθηκε ότι υπάρχει τόσο η θέληση όσο και η απαραίτητη πραγματογνωμοσύνη από ομάδες εκπαιδευτικών για να ενσωματωθούν περιβαλλοντικές και συμμετοχικές πρακτικές στο σχολείο. Παράλληλα, αναδείχθηκε η ανάγκη για περισσότερη στήριξη, εργαλεία και ανταλλαγή καλών πρακτικών.
- **Αναγκαιότητα καλύτερης επικοινωνίας σχολείου – οικογένειας – φορέων**
Τονίστηκε η ανάγκη ενίσχυσης της επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ σχολείου, οικογένειας και υποστηρικτικών φορέων (θεσμικών, οικονομικών και κοινωνικών), ώστε το περιβάλλον και η ενεργός πολιτότητα να ενσωματώνονται ουσιαστικά και με συνέχεια, τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι.

Σημεία που προέκυψαν από τις ομαδικές εργασίες

- **Σχολικές υποδομές και φυσικό περιβάλλον**
Οι ομάδες ανέδειξαν την ανάγκη βελτίωσης των σχολικών υποδομών, με έμφαση στη λειτουργική ανακύκλωση, την υποχρεωτική ύπαρξη μονάδων ανακύκλωσης και την ενσωμάτωση nature-based solutions στα σχολεία. Τονίστηκε ότι οι παρεμβάσεις αυτές βοηθούν τους μαθητές να βλέπουν και να βιώνουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα.

- **Βιωματική μάθηση και μάθηση εκτός τάξης**
Πολλές ομάδες επεσήμαναν ότι οι μαθητές έχουν περιορισμένη επαφή με τη φύση και ότι υπάρχει ανάγκη για περισσότερα μαθήματα και δραστηριότητες εκτός των τεσσάρων τοίχων της τάξης. Αναδείχθηκε η σημασία της βιωματικής μάθησης και της αξιοποίησης του σχολικού χώρου ως ενεργού μαθησιακού περιβάλλοντος.
- **Σχέση σχολείου – οικογένειας και συνέχεια των πρακτικών**
Ορισμένες ομάδες υπογράμμισαν ότι η καλλιέργεια της περιβαλλοντικής συνείδησης και της ενεργού πολιτότητας ξεκινά στο σχολείο, αλλά χρειάζεται να συνεχίζεται στο σπίτι. Προτάθηκαν εργαλεία και τρόποι που θα μπορούσαν να ενισχύσουν την επικοινωνία και τη συνέχεια αυτής της σχέσης.
- **Διαχείριση πόρων και τροφική σπατάλη**
Αναπτύχθηκαν ιδέες για τη μείωση της τροφικής σπατάλης στα σχολεία, όπως η δημιουργία συστήματος ανταλλαγής φαγητού μεταξύ μαθητών. Παράλληλα, προτάθηκε η αξιοποίηση δέντρων με καρπούς (π.χ. ελιές) στους σχολικούς χώρους ως εκπαιδευτικό εργαλείο, με συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία καλλιέργειας, παραγωγής και συλλογικής αξιοποίησης των οφελών.

Εισηγήσεις από τη συζήτηση:

- **Η αγάπη για το περιβάλλον καλλιεργείται μέσα από την πράξη**
Επισημάνθηκε ότι δεν είναι απαραίτητο να προστεθούν περισσότερα μαθήματα για να καλλιεργηθεί η περιβαλλοντική συνείδηση και η ενεργός πολιτότητα. Αντίθετα, πρόκειται για οριζόντιο και διαθεματικό ζήτημα που ενσωματώνεται μέσα από καθημερινές παιδαγωγικές επιλογές και βιωματικές πρακτικές.
- **Η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η ενεργός πολιτότητα είναι οριζόντια ζητήματα.** Δεν απαιτούν απαραίτητα την προσθήκη περισσότερων μαθημάτων, αλλά μπορούν να ενσωματωθούν μέσα από καθημερινές παιδαγωγικές επιλογές, πρακτικές και αποφάσεις μέσα στην τάξη και τη σχολική ζωή. Η βιωματική μάθηση και ο ρόλος του εκπαιδευτικού ως διευκολυντή είναι καθοριστικοί.

- **Οι παιδαγωγικές επιλογές μεταδίδουν αξίες**
Αναφέρθηκε το παράδειγμα των σχολικών εκδρομών, όπου η επιλογή εμπορικών κέντρων μπορεί άθελα να μεταδίδει μηνύματα υπερκατανάλωσης. Τονίστηκε ότι, αν στόχος είναι η επαφή με τη φύση, οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να το πρεσβεύουν και να το ενσωματώνουν έμπρακτα στις επιλογές τους.
- **Ενδυνάμωση των μαθητών και πραγματική συμμετοχή**
Πολλές ομάδες ανέδειξαν τη σημασία της ενίσχυσης του ρόλου των μαθητικών συμβουλίων και της δημιουργίας ομάδων υπευθυνότητας, τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν ως χώροι ενεργού πολιτότητας. Οι μαθητές μπορούν να διατυπώνουν αιτήματα, να διεκδικούν αλλαγές, να παρακολουθούν την υλοποίησή τους και να αντιλαμβάνονται ότι η φωνή τους έχει ουσία. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι να δημιουργούν τον χώρο και τις συνθήκες ώστε η φωνή των μαθητών να ακούγεται ουσιαστικά.
- **Οι επιλογές των εκπαιδευτικών μεταδίδουν αξίες και πρότυπα συμπεριφοράς.** Παραδείγματα όπως οι σχολικές εκδρομές δείχνουν ότι οι αποφάσεις για το πού και πώς μαθαίνουμε στέλνουν ισχυρά μηνύματα. Αν στόχος είναι η επαφή με τη φύση και η καλλιέργεια περιβαλλοντικών αξιών, αυτές οι επιλογές χρειάζεται να ενσωματώνονται έμπρακτα στη σχολική καθημερινότητα.

Εργαστήριο 4: «Από τη Μάθηση στη Δράση: Ευκαιρίες του Erasmus+ και του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης για Νέους/ες (13–30 ετών) », Νόνη Χατζηχάρου

Βασικά Σημεία του Εργαστηρίου

Στο εργαστήριο παρουσιάστηκαν:

- Οι βασικοί άξονες του Προγράμματος Erasmus+ στον τομέα της Νεολαίας, με έμφαση:
 - ο στις Ανταλλαγές Νέων (KA152),
 - ο στην Κινητικότητα εργαζομένων στον τομέα της Νεολαίας (KA153),
 - ο στις Δραστηριότητες Συμμετοχής Νέων (KA154),
 - ο στη Δράση Ένταξης DiscoverEU (KA155),
 - ο στη Γενική Πρόσκληση DiscoverEU.
- Οι στόχοι και η φιλοσοφία του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης, με ανάλυση:
 - ο των Έργων Αλληλεγγύης (ESC30),
 - ο και των Σχεδίων Εθελοντισμού (ESC51).
- Η σημασία της συμπερίληψης νέων με λιγότερες ευκαιρίες και η πλήρης χρηματοδοτική στήριξη που παρέχεται.
- Ο ρόλος της μη τυπικής και άτυπης μάθησης στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής, ενεργού πολιτότητας και ευρωπαϊκής ταυτότητας.
- Πρακτικές πληροφορίες για:
 - ο επιλέξιμους φορείς και συμμετέχοντες,
 - ο διάρκεια σχεδίων,
 - ο χώρες υλοποίησης,
 - ο βασικές κατηγορίες χρηματοδότησης.

Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου αναδείχθηκε ότι:

- Υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον από μαθητές/ήτριες, οργανισμούς και εκπαιδευτικούς για αξιοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα της Νεολαίας στο πλαίσιο της μη τυπικής μάθησης.
- Υπάρχει ανάγκη για ενίσχυση της σύνδεσης μαθητών – κοινότητας – νεολαίας, με έμφαση στη μη τυπική μάθηση και τη συμμετοχή των νέων.
- Οι εκπαιδευτικοί και οι φορείς αναζητούν πρακτικά παραδείγματα και σαφή καθοδήγηση για τη μετάβαση από την ιδέα στην υποβολή πρότασης.

Εισηγήσεις από τη Συζήτηση

- Ανάγκη για ενίσχυση της ενημέρωσης των νέων σχετικά με τις δράσεις Νεολαίας, ως συμπληρωματικό εργαλείο της σχολικής εκπαίδευσης.
- Προώθηση της διαθεματικής συνεργασίας μεταξύ νέων, οργανισμών νεολαίας και τοπικών φορέων.
- Αξιοποίηση των προγραμμάτων ως μέσο:
 - ο ενδυνάμωσης της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των νέων,
 - ο καλλιέργειας δεξιοτήτων ενεργού συμμετοχής και δημοκρατικού διαλόγου.
- Σημαντικός ο ρόλος της Εθνικής Υπηρεσίας στη συμβουλευτική υποστήριξη των ενδιαφερόμενων φορέων από το στάδιο της ιδέας μέχρι την υλοποίηση.

Παράρτημα

Πρόγραμμα Συνεδρίου και Βιογραφικά Ομιλητών

Παρουσιάσεις (Ιστότοπος Συνεδρίου)